

Л. І. Ковбасенко, Є. Р. Чернишова

Будинки дитячої та юнацької творчості

БУДИНКИ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ – державні й громадські організаційні та інструктивно-методичні заклади позашкільної роботи з дітьми й підлітками. Діяльність цих установ спрямована на інтелектуал. та духов. розвиток вихованців, підготовку до актив. професійної та громад. діяльності, на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, організації змістовного дозвілля. Робота позашкіль. закладів пов'язана із навч.-вихов. процесом у школі. Б. д. та ю. т. поділяють на загальні (палаці й будинки школярів, дит. парки, дит. сектори профспілк. клубів і палаців культури) та спеціалізовані (дит. б-ки, театри, спорт. школи, станції юних натуралістів і техніків, туристів, дит. залізниці, мор. та річкові пароплавства, лісництва). Позашкіль. навч. заклади підпорядковуються Мін-ву освіти і науки України, зокрема обл., міським, рай. відділам; належать до держ., комунал. або приват. форм власності. Діяльність таких установ регламентована Конституцією України, Конвенцією ООН про права дитини, Законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту» та Положенням про позашкіль. навч. заклад. Б. д. та ю. т. поділяються на комплексні (забезпечують умови для багатoproфіль. навчання вихованців у гуртках, студіях, клубах, твор. об'єднаннях) та профільні. Навчання та виховання ґрунтуються на вільному виборі типу і напрямів твор. діяльності (худож.-естет., турист.-краєзнав., екол.-натураліст., наук.-тех., дослідниц.-експерим., фізкультур.-спорт., військ.-патріот., бібліотеч.-бібліогр., соц.-реабілітац., оздоров., гуманітар., розважального). Специфіка осв.-вихов. діяльності у позашкіль. навч. закладах позначена масштабністю й конкретністю твор. справ, відчуттям їхнього соц. звучання, розвитком співпраці педагогів і вихованців, самоврядуванням, друж. стосунками в референт. групах, збереженням і збагаченням традицій, організацією й проведенням спіл. відпочинку, гнучкістю навч. планів і програм. Відповідно до осн. завдань діяльності позашкіль. навч. закладів і розвитку позашкіль. освіти в Україні формується позашкіль. педагогіка як наука про виховання творчості, предметом якої є мистецтво розвитку й виховання вільної, духовно повноцін., твор. особистості з урахуванням її влас. потреб і природ. даних.

Перші позашкіль. навч. заклади в Україні відкривалися на громад. засадах на поч. 20-х рр. 20 ст. Найбільшого поширення набули клуби. У серед. 20-х рр. з ініціативи держ. органів

освіти відкрито перші станції юних натуралістів і техніків. У серед. 30-х рр. за рішенням парт. органів масово почали відкривати Будинки, Палаці піонерів і жовтенят (насамперед у Києві, Харкові), згодом - екскурс.-турист, бази, муз.-художні студії, клуби, стадіони, дит. залізниці. На поч. 1941 в Україні було створ. держ. систему позашкіл. вихов. роботи з дітьми, у цей час функціонувало 42 Палаці піонерів і жовтенят, 454 дит. клуби, 6 будинків худож. виховання, 134 дит. тех. станції, 75 спорт. шкіл і водних станцій тощо. Діяльність цих установ була спрямована на формування у вихованців ідеології, відповідної режимові. Кін. 50-х – поч. 60-х рр. характеризується відновленням цієї роботи. 1960 діяло 1029, у 1970 – 1207 позашкіл. навч. закладів. У 1970–80-х рр. значно збільшилося число закладів цього типу, їх будували за спеціалізов. проектами. До 1990 їх стало бл. 1500, у них навчалось понад 1,5 млн дітей. У 1992–2002 відбулося реформування змісту, форм і методів діяльності позашкіл. навч. закладів, створення нормат.-правової бази, системи підвищення кваліфікації пед. кадрів; організуються всеукр. мас. заходи з учнів. молоддю. Станом на 2001 в Україні діяло 1500 позашкіл. навч. закладів, де навчалось 1,2 млн вихованців.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Будинки дитячої та юнацької творчості / Л. І. Ковбасенко, Є. Р. Чернишова//
Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І.
Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних
досліджень НАН України, 2004. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-36498>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України
([докладніше](#)).